

Панова Л.В.,кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права

Інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0002-1393-8626

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНОВАНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ**SOME QUESTIONS OF THE SOCIALLY ORIENTED CONCEPT
OF PAYMENT SERVICES**

У статті авторка продовжує досліджувати питання, які залишаються актуальними для споживачів платіжних послуг, зокрема питання доступності платіжних послуг, що робить їх суспільно важливими та впливає на правове регулювання. Не залишаються поза увагою питання знаходження балансу інтересів, з одного боку, між захистом прав споживача і державним контролем у сфері надання платіжних послуг, а з іншого – стимулюванням розвитку електронних платежів. Проводиться аналіз уже наявних у Європі відповідних механізмів складної системи регулювання платежів у безготівковій формі та її впливу на конкуренцію у сфері надання платіжних послуг. Доводиться, що високий ступінь контролю з боку держави під час відкриття рахунків не завжди має позитивні результати, а навпаки, свідчить про низьку ефективність прямого примусу. Розкривається принцип недискримінаційного доступу до інтерфейсів банків за допомогою концепції «відкритий банкінг». Робиться висновок, що правове регулювання платіжних послуг у Європі починає поступово переходити від регламентації окремих питань до створення умов для підвищення ефективності ринку, оскільки платіжна послуга стає суспільно важливою, адже без доступу до неї не можна отримувати соціальні виплати, заробітну плату, повноцінно брати участь в економічному житті. У Європейському суспільстві послуга відкриття банківського рахунку визнається як гарантована Європейським Союзом послуга для всіх громадян. Доводиться, що введення в Україні на законодавчому рівні концепції «відкритий банкінг» є одним із чинників вирішення реальних соціальних проблем за допомогою технологічного рішення, яке здатне «об'єднати» різні банки та платформи в єдину систему та надавати доступ до даних користувача з різних місць. Відкритий банкінг є стимулом для конкуренції.

Ключові слова: платіжний рахунок, платіжна послуга, концепція «відкритий банкінг», платіж, розрахунки.

The author continues a research of the issues relevant for consumers of payment services. First of all, there is an issue of availability of payment services. This issue is socially important, which means that proper process of legal regulation of payment services should be implemented.

Secondly, there is a question of finding some balance of interests between protecting consumer rights and state control in the provision of payment services, and stimulating the development of electronic payments.

The author analyzes complex system of European regulations regarding payments in cashless form, examines its impact on competition in provision of payment services. The author reveals the principle of non-discrimination in access to banks' interfaces using the concept of "open banking". It is concluded that the legal regulation of payment services in Europe is gradually moving from the regulation of certain issues to the creation of conditions for enhancing the efficiency of the payment services market. It is stated that the payment service is becoming socially important, since without access to it, it is impossible to receive social benefits, wages and fully participate in economic life. In European society, the service of opening a bank account is recognized as a service guaranteed by the European Union for all citizens.

The author comes to the conclusion that the introduction of the concept of "open banking" in Ukraine at the level of law is one of the factors for solving real social problems using technological capabilities. It will be able to "combine" various banks and platforms into a single system and provide access to user data from different locations. Open banking is an incentive for competition.

Key words: payment account, payment service, concept of "open banking", payment, settlements.

Збільшення обсягу безготівкових операцій серед фізичних осіб є однією з визначальних ознак сучасного суспільства, яка пов'язана з боротьбою з тіньовою економікою та скороченням готівкових платежів. Споживачі платіжних послуг активно користуються ними для вико-

нання грошових зобов'язань. Проте досить актуальним для споживачів залишається питання доступності платіжних послуг. Для держави доступність платіжних послуг означає прозорість розрахунків та можливість їх контролю, а для економіки країни в цілому – зниження витрат на

проведення фінансових операцій та підвищення конкурентоздатності. Вищезазначене надає підстави для зарахування платіжних послуг до суспільно важливих. Соціальна функція держави виявляється через механізм правового регулювання, який перебуває в процесі свого розвитку щодо регулювання платіжних послуг. У питанні доступності платіжних послуг для споживачів держава завжди стоїть перед вибором шляхів правового регулювання: безпосередньо самостійно регулювати комісійну винагороду суб'єктів, що надають платіжні послуги, або створити умови для максимальної конкуренції на ринку платіжних послуг. У Європейському Союзі (далі – ЄС) до механізму правового регулювання у розв'язанні питання щодо доступності платіжних послуг підійшли через принцип недискримінаційного доступу до інтерфейсів банків, запропонувавши концепцію відкритого банкінгу (open banking). Одним із проявів такого підходу стала Директива 2014/92/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23 липня 2014 р. про порівняльність комісій, що стосуються платіжних рахунків, зміни платіжних рахунків та доступу до базових платіжних рахунків (далі – Директива)[1].

В умовах, коли такі платіжні послуги, як комунальні платежі, оплата медичного страхування, грошові перекази, стають суспільно важливими, необхідною метою стає підвищення конкуренції на ринку платіжних послуг, створення недискримінаційного гарантованого доступу до платіжних послуг, стимулювання використання платіжних рахунків населенням із метою здійснення платежів (для зниження частки обороту готівкових коштів і підвищення прозорості фінансових операцій).

Якщо порівнювати регулювання сфери платіжних послуг із соціально значущими галузями, то можна констатувати, що історично в соціально значущих галузях застосовувалася стратегія прямого регулювання: та чи інша послуга визнавалася соціально значущою, в результаті чого держава починала регулювати всі аспекти її надання (зокрема ціноутворення). Показовою щодо цього є галузь охорони здоров'я: незважаючи на високий ступінь контролю з боку держави, вона продовжує працювати неефективно (як в уже розвинених країнах, так і в країнах, що перебувають на етапі розвитку). Проблема полягає в тому, що в умовах державного регулювання досить важко встановити коректні стимули, які б заохочували до більш високої якості послуги установами охорони здоров'я. До того ж такий підхід у фінансовій сфері навряд чи буде ефективним.

Цікавим прикладом може слугувати застосування жорсткого державного регулювання щодо відкриття платіжних рахунків фізичними особами в Індії. У серпні 2014 р. була запущена державна програма з масового відкриття рахунків громадянам. У 2016 р. Всесвітній банк опублікував звіт, у якому містилися такі дані: із 460 млн роз-

рахункових рахунків, наданих фізичним особам у межах програми, 195 млн є «сплячими», тобто не використовуються більше двох років [2]. Наведене свідчить про низьку ефективність прямого примусу.

У дослідженні, опублікованому MasterCard, наводиться огляд країн із показниками використання безготівкових транзакцій, які зростають. Лідерами ринку є Сінгапур, Нідерланди, Франція, Швеція, Канада, Бельгія та Великобританія з часткою безготівкових платежів, яка перевищує 50 відсотків. При цьому автори дослідження наводять фактори, які впливають на збільшення попиту на безготівкові платіжні інструменти, починаючи з найбільш значущих: доступність платіжних сервісів, сукупність макроекономічних і культурних чинників, рівень конкуренції і здатність постачальників платіжних послуг пропонувати нові платіжні рішення, розгалуженість інфраструктури й присутність на ринку нових технологій.

Слід зазначити, що у двох країнах-лідерах щодо безготівкових платежів є державні обмеження, пов'язані з розрахунками готівкою. Так, у Бельгії та Франції запроваджено заборону на платежі готівкою в обсязі, що перевищує 3 000 євро за транзакцію [3]. Проте не можна однозначно стверджувати, що саме цей фактор сприяє високій частці безготівкових розрахунків.

Відповідно, в ЄС було ухвалено рішення розглянути питання регулювання сфери платіжних послуг нетрадиційним способом. Альтернативний підхід полягає в підвищенні ефективності ринку через стимулювання конкуренції, а саме: регулятор виявляє неконкурентні ринкові практики і вживає заходів щодо їх усунення.

В Україні регулятором є Національний банк України (далі – НБУ). Загальні регуляторні функції й повноваження НБУ щодо здійснення нагляду та контролю на ринку платіжних послуг закріплені в ст. 7 і 40 Закону України «Про національний банк України» і в ст. 13 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні». Так, НБУ визначає загальний порядок відкриття банками рахунків і режими їх функціонування. Крім того, НБУ має повноваження з регулювання діяльності внутрішньодержавних і міжнародних платіжних систем. Постанова НБУ № 43 від 04.02.2014 р. встановлює вимоги до процедури створення й реєстрації платіжних систем в Україні, відносини платіжних систем із регулятором [4; 5; 6].

У 2020 р. спільними діями Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерства фінансів України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб почала активно обговорюватись Стратегія розвитку фінансового сектора України до 2025 р. Метою Стратегії є забезпечення подальшого реформування та розвитку фінансового

сектора України відповідно до провідних міжнародних практик та імплементації заходів, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС та іншими міжнародними зобов'язанням України. Вона є наступним документом після Комплексної програми розвитку фінансового сектора до 2020 р., яка визначала пріоритетні реформи регуляторів протягом попередніх п'яти років [7].

Стратегія визначає п'ять таких стратегічних напрямів, як фінансова стабільність, макроекономічний розвиток, фінансова інклюзія, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток. Кожен напрям має свої стратегічні цілі та індикатори виконання. Наприклад, фінансова інклюзія включає: а) підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами, стимулювання розвитку платіжної інфраструктури для здійснення безготівкових операцій, зокрема в сільській місцевості та у віддалених територіях, створення умов для розвитку віддалених каналів продажу фінансових послуг; б) посилення захисту прав споживачів фінансових послуг, включаючи розроблення та впровадження регулювання ринкової поведінки учасників фінансового сектора, а також забезпечення прозорості інформації щодо фінансових послуг та продуктів, захист вкладників та інвесторів; в) підвищення рівня фінансової грамотності населення, включаючи проведення інформаційно-освітніх заходів для різних цільових аудиторій. Реалізація Стратегії здійснюється через виконання окремих заходів (проектів), передбачених дорожньою картою Стратегії, відповідно до принципів проектного менеджменту. Відповідно, в Україні в правовому регулюванні сфери платіжних послуг відбуваються позитивні зміни. Національний банк України вже презентував для обговорення проект Закону України «Про платіжні послуги», що регулюватиме діяльність українського ринку платежів та переказу коштів [8]. Основною метою оновлення платіжного законодавства є підвищення конкурентоздатності ринку платежів і, як наслідок, здатності бути гнучким та універсальним. Законопроект базується на сучасних вимогах європейських регуляторних актів, зокрема на положеннях Другої платіжної Директиви (Payment Services Directive 2 (PSD2)), а також застережних засадах, які спрямовані оминати проблеми, що виникли свого часу в ЄС, паралельно він ураховує локальні особливості українського ринку [9; 10]. Чинний закон про платіжні системи та переказ коштів в Україні, який був ухвалений ще у 2001 р., морально застарів і не відповідає вимогам сьогодення. Відповідно, нове регулювання платіжного ринку передбачає ключові зміни на ринку платіжних послуг, включаючи зрозумілі умови роботи «відкритого банкіngu» в платіжній інфраструктурі України, розширений перелік учасників платіжного ринку, їх можливості тощо. Тобто Україна, як і ЄС, намагається підійти до меха-

нізму правового регулювання у вирішенні питання щодо доступності платіжних послуг через принцип недискримінаційного доступу до інтерфейсів банків за допомогою концепції «відкритого банкіngu» або «відкритих банківських даних». Сьогодні в Україні банки працюють над різноманітними додатками (закритими екосистемами), які об'єднують усі можливі послуги (не тільки банківські), а фінансові організації вбудовують свої кредитні продукти в додатки постачальників нефінансових послуг. Слід підкреслити, що ринок фінансових технологій вітчизняним законодавством майже не регулюється, але він не просто з'явився майже за відсутності системної підтримки, а стрімко розвивається та набуває значущості. Тому модель «відкритого банкіngu» є необхідною.

За складними законодавчими термінами для фізичних та юридичних осіб виникають рішення, які полегшують реальне життя та розв'язують складні соціальні проблеми. Деякі речі у сфері фінансових технологій є для більшості членів суспільства вже звичними (наприклад платіжні системи, за допомогою яких дуже зручно сплачувати комунальні послуги, інтернет тощо). Водночас слід констатувати, що суб'єкти не встигають звикнути до одних технологій, як з'являються більш інноваційні. Саме тому фінансові технології виконують два основних соціальних завдання: створення інноваційних продуктів, що покращують життя людей або формують нові потреби та надання послуг у тих місцях, де їх раніше не було.

Серед таких масштабних соціальних проблем є одна, з якою здатні впоратися тільки фінансові технології: в Україні 37% населення не мають банківських карток і, відповідно, не мають можливості здійснювати навіть прості банківські операції. При цьому сьогодні спостерігається тенденція до скорочення кількості банківських відділень у зв'язку зі збільшенням фінансового навантаження на банки. Фінансові процеси в суспільстві є гарантією економічного розвитку, тому людей необхідно залучати до них. Розв'язанням цієї проблеми є технологія віддаленої ідентифікації користувача платіжних послуг за допомогою фінансових технологій. Слід підкреслити, що українське суспільство є відкритим до сприйняття інноваційних фінансових технологій. Незважаючи на досить великий відсоток населення, що не має банківських карток, інша його частина, що ними користується, забезпечує Україні 4 місце у світі за безконтактними платежами (за допомогою телефонів, годинників, брелків тощо).

Таким чином, уведення на законодавчому рівні відкритого банкіngu в Україні є одним із чинників розв'язання реальних соціальних проблем за допомогою технологічного рішення, яке здатне «об'єднати» різні банки та платформи в єдину систему та надавати доступ до даних

користувача із різних місць. Для фізичної особи це означає вільне користування додатком одного банку для доступу до свого рахунку в іншому. Відкритий банкінг є стимулом для конкуренції, оскільки розробники на рівних будуть боротися за клієнтів, а перемогу отримає той сервіс або додаток, який буде більш зручним для користувачів.

Слід указати на ще одну соціальну проблему, що існує у сфері надання платіжних послуг. Фінансові організації надають клієнтам різноманітні послуги, які органічно пов'язані з платіжним рахунком (переказ грошових коштів, автоматичні (рекурентні) списання, пряме дебетування тощо). Відповідно до Директиви, такими фінансовими організаціями є постачальники фінансових послуг, до яких належать не тільки банки, але й інші платіжні інститути. Проблема полягає не тільки в тому, що різні постачальники платіжних послуг можуть стягувати різні суми комісійної винагороди за одні й ті ж послуги, а також у тому, що в різних країнах-членах однакові за своєю правовою природою послуги мають різні найменування, що не дає можливості споживачеві адекватно оцінити такі послуги. Відсутність однакової призводить до того, що споживачі не можуть ефективно порівняти пропозиції в різних банках і вибрати найбільш вигідні з них. Тому Уряд Європейського Союзу вирішив піти шляхом виявлення низки неефективних практик та надання пропозицій стосовно заходів для їх усунення. Наприклад, неефективну практику щодо непрозорості умов обслуговування у фінансовій установі, недостатнього ступеня поінформованості споживачів про вартість послуг, які вони отримують, пропонується замінити, зобов'язавши фінансову організацію надавати клієнтові вичерпну інформацію про комісії, які стягуються за послуги в стандартизованій формі. Неефективну практику щодо можливості порівняти і вибрати найбільш вигідну пропозицію на ринку без істотних витрат замінюють на створення сайтів-агрегаторів інформації про умови обслуговування / відкриття платіжних рахунків. Директива також вводить єдині поняття замість різноманітної термінології, що використовується в країнах-членах ЄС для одних і тих самих послуг. Уведення стандартизованої інформації відбувається з метою кращого розуміння її споживачами. Вона стосується найбільш типових послуг та комісійних зборів. Одним із таких понять є «платіжний рахунок», під яким розуміють рахунок, відкритий на ім'я одного або більше споживачів, що використовується для здійснення платіжних операцій. Положення Директиви регулюють платіжні рахунки за допомогою яких клієнти можуть здійснювати такі операції: зараховувати грошові кошти на рахунок, знімати готівку, здійснювати та отримувати платежі на рахунок та з рахунку третіх осіб відповідно, зокрема здійснювати кредитні

перекази. Рахунки з більш обмеженими функціями не підпадають під дію Директиви, зокрема ощадні (депозитні) рахунки, рахунки з прив'язкою до кредитної картки, грошові кошти на яку вносяться тільки для погашення заборгованості за кредитом, рахунки, що відкриваються з метою надання кредиту під заставу нерухомості та електронні гаманці. Якщо ж такі рахунки використовуються щоденно для здійснення платіжних операцій, то в такому разі вони автоматично підпадають під дію Директиви.

Також Директива містить концепцію, яка визначає правила та умови, згідно з якими країни-члени ЄС зобов'язані гарантувати споживачам право на відкриття і використання платіжних рахунків, за якими гарантований базовий набір послуг.

Доступ до базових платіжних послуг повинен забезпечуватися для всіх споживачів. Базові послуги платіжного рахунку повинні включати операції з унесення та зняття грошових коштів. Споживачі повинні мати можливість здійснювати основні платіжні операції: отримувати соціальну допомогу та заробітну платню, користуватися перевагами платіжного рахунку, зокрема сплачувати рахунки та податки, отримувати товари та послуги, включаючи надання дозволу на переказ коштів за дорученням отримувача при переказі грошових коштів або розраховуючись платіжною картою. Базові послуги платіжного рахунку повинні надавати можливість споживачам купувати товари та послуги в онлайн-режимі та формувати платіжні доручення у відповідному режимі. Кредитні організації не мають права обмежувати використання платіжного рахунку з базовими послугами тільки в онлайн-режимі, тому що це обмежує права клієнтів, які не мають доступу до інтернету.

Таким чином, Директива передбачає стандартизацію найменування послуг, пов'язаних із платіжним рахунком, як на національному, так і на загальноєвропейському рівнях (ст. 3 Директиви). Перед обслуговуванням постачальник платіжної послуги зобов'язаний надати клієнтові повну інформацію щодо всіх послуг за платіжним рахунком та їх вартості (ст. 4 Директиви). Послуги в усіх фінансових установах повинні мати однакові стандартні найменування, завдяки чому комісії стає легко їх порівняти. Усі терміни викладаються простою та зрозумілою для споживача мовою. Важливим є факт того, що інформаційний документ вважається невід'ємною частиною договору платіжного рахунку, що, безумовно, сприяє підвищенню інформованості споживача. Він заздалегідь знатиме, скільки йому коштуватиме та чи інша послуга, внаслідок чого споживач буде більш захищеним від несподіванок. Однак це рішення має відповідні недоліки. Для того, щоб порівняти умови обслуговування в різних фінансових установах, потрібно або відвідати кожне з них особисто, або відві-

дати сайт кожного з них. На це потрібно багато часу, до того ж завжди є ймовірність вивчити не всі пропозиції, пропустивши щось важливе. На допомогу у вирішенні цього питання приходять нові технології, які дозволяють спростити та прискорити цей процес. На ринку вже є агрегатори пропозицій інтернет-магазинів, де споживачі можуть порівняти ціни відразу в десятків продавців. Аналогічну практику запропоновано поширити в Європі і на фінансовому ринку. Єврокомісія зобов'язує країни створити інтернет-сайти (як мінімум, один у кожній країні), які будуть агрегувати інформацію про всі комісії за послуги з ведення рахунку в різних фінансових установах. Сайти-агрегатори допоможуть знизити інформаційну асиметрію, яка присутня на ринку банківських послуг, що позитивно вплине не тільки на поінформованість споживачів, але і на конкуренцію на ринку (як і в секторі онлайн-торгівлі).

Такі інтернет-ресурси повинні функціонувати без залежності від постачальників платіжних послуг. До того ж фактори для порівняння можуть виходити за межі стандартних умов і містити такі параметри, як, наприклад, кількість додаткових офісів. Тобто Директива гарантує всім громадянам ЄС недискримінаційний доступ до послуги платіжного рахунку й набору базових послуг, які з ним пов'язані (ст. 15–16 Директиви).

Слід констатувати, що в багатьох країнах без наявності рахунку в банку не можна отримувати заробітну плату, соціальні виплати, а часто не можна здійснювати рекурентні платежі (наприклад оплати комунальних послуг або оренди житла). Тому ЄС із метою забезпечення соціальної захищеності громадян починає де-факто визнавати послугу відкриття банківського рахунку як гарантованої послуги для всіх громадян. Відповідно до Директиви, будь-хто, хто законно проживає на території ЄС, повинен мати право на відкриття рахунку. Послуги за рахунком повинні обов'язково включати: внесення грошових коштів на рахунок, зняття готівкових коштів у банкоматі в будь-який час та виконання платежів. Незважаючи на те, що Україна не є краї-

ною-членом ЄС, вона наполегливо намагається впроваджувати положення Директив щодо фінансового ринку та підтримує проголошену Директивою соціальну функцію, яку беруть на себе банківські установи в сучасному світі, відкриваючи платіжні рахунки для споживачів.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зазначити, що правове регулювання платіжних послуг починає поступово переходити від регламентації окремих питань до створення умов для підвищення ефективності ринку в цілому, оскільки платіжна послуга визнається суспільно важливою. Ключовим стає розуміння того, що без доступу до неї не можна повноцінно брати участь в економічному житті. Світовий досвід показує, що універсальних фінансових сервісів не існує, а те, що ефективно працює в одній країні, не обов'язково так само працюватиме в іншій. Але досвід інших країн, зокрема європейських, може бути надзвичайно корисним і для нашої країни. Формування сучасної, чіткої й прозорої регуляторної бази, заснованої на кращому міжнародному досвіді, безумовно, є необхідним для підвищення надійності безготівкових розрахунків і стимулювання їх розвитку. Перегляд регуляторних норм, що здійснюється на цьому етапі, не повністю відповідає заявленій меті щодо наближення законодавства України до кращих міжнародних принципів і правил. Окремі норми призаодять до обмеження конкуренції на ринку, що може суттєво загальмувати розвиток на ринку платіжних послуг і, відповідно, негативно вплине на економіку країни в цілому. Зниження конкуренції може призвести до зниження якості й підвищення вартості послуг, які надаються, а також до звуження їх асортименту. Це негативно вплине на кінцевих споживачів і зменшить їх добробут. Уведення на законодавчому рівні відкритого банкінгу в Україні є одним із чинників вирішення реальних соціальних проблем за допомогою технологічного рішення, яке здатне «об'єднати» різні банки та платформи в єдину систему та надавати доступ до даних користувача із різних місць.

Список використаних джерел:

1. Directive 2014/92/EU of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/92/oj>.
2. Policy Research Working Paper 7255. World Bank Group Official website. April 2015. P. 18. URL: documents1.worldbank.org.
3. Limit for cash payments in EU. The European Consumer Centres Network. URL: <https://www.europe-consommateurs.eu/en/about-us/who-we-are/>.
4. Про національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
5. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text>.
6. Положення про порядок реєстрації платіжних систем, учасників платіжних систем та операторів послуг платіжної інфраструктури : постанова Правління Національного банку України від 04.02.2014 № 43. *Офіційний вісник України*. 2014, С. 45, Ст. 718, код акта 71828/2014.

7. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року : рішення Правління Національного банку України № 1010-рщ від 26.12.2019 р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>.
8. Про платіжні послуги : проект закону України № 4364 від 12.11.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70412.
9. Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010, and repealing Directive 2007/64/EC). URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2015/2366/oj>.
10. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC (Text with EEA relevance). URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/110/oj>.